

TEOLLISUUSPERINNÖSTÄ MATKAILUN VETONAULA TICCIH2005-KONFERENSSI 5.-11.7.2005, NAGOYA, AICHI, JAPANI

Tuija Mikkonen

TICCIH (The International Committee for the Conservation of Industrial Heritage) piti heinäkuussa 2005 ns. välikonferenssinsa Keski-Japanissa Nagoyassa. Konferenssin ajoitus ja paikka oli tietoisesti sovitettu yhteen Aichin maailmannäyttelyn Expo2005 kanssa. Konferenssin pääteema oli teollisuusmatkailu (*industrial tourism*) tai ehkä paremminkin teollisuusperintömatkailu.

Ulkomaisia osallistujia oli kolmisenkymmentä, mutta kansallinen panos oli sitäkin mittavampi. Järjestäjät olivat kuitenkin huolissaan japanilaisten vaatimattomasta osallistujamäärästä. Ensimmäiseen konferenssipäivään osallistui lähes 600 vierasta ja toiseen 300. Japanilaisosallistujat edustivat suhteellisen tasaisesti yliopistoja, matkailualaa, museoita, paikallishallintoa ja teollisuusyrityksiä. Valtaosa oli miehiä. Kokouspaikkana oli iso moderni konferenssikeskus. Mainiosti toimivista konferenssijärjestelyistä vastasivat professori Akira Oita ja Shoji Ishida.

Ei ollut mikään sattuma, että Nagoya oli valittu tämän kansainvälisen teollisuusperintötapahtuman pitopaikaksi. Alueen pitkät ja vahvat perinteet Japanin modernin teollisuustuotannon tyyssijana olivat osaltaan vaikuttaneet siihen, että sekä TICCIH:in konferenssi että Expo2005 pidettiin juuri

Nagoyassa. Osoituksena alueen teollisuusvaltaisuudesta on muun muassa se, että lähes puolet japanilaisista autoista valmistetaan Keski-Japanissa eli Chubussa ja lähes 8 % maailman autotuotannosta on keskitynyt tälle alueelle. Mm. Toyotan, Hondan, Suzukin ja Mitsubishin pääkonttorit sijaitsevat Chubussa.

KANSALLISIA VERKOSTOJA VAHVISTETTAVA

Konferenssin yhteydessä pidettiin mm. kansallisten edustajien kokous, jossa TICCIH:in puheenjohtaja Eusebi Casanelles korosti kansallisten verkostojen ja yhdistysten merkitystä TICCIH:in toiminnan perustana. Käytännön työvälineenä tullaan järjestön kotisivusta kehittämään tietopankki, jonne kunkin jäsenmaan tulisi toimittaa lyhyt esittely maansa teollisuushistoriasta, tärkeimmistä teollisuusperintökohteista ja mielenkiintoisimmista teollisuusmatkailureiteistä. Kesällä avattiinkin TICCIH:in uudistuneet kotisivut, joita ryhdytään nyt täy-

Yosamin radioasema Nagoyan lähistöllä avattiin vuonna 1929 mahdollistaen Japanin ja Euroopan välisen pitkäaaltoyhteyden. Näytävän rakennuksen suunnitteli arkkitehti Yoshitaro Takeuchi. Radioasema on jopa kaavailtu esittävä UNESCO:n maailmanperintölistalle, mutta maanjäristysvaaran vuoksi rakennusta pidetään säilyttämiseen kelpaamattomana ja niinpä rakennuksen sisällä oleva vuonna 1994 käytöstä poistettu laitteisto on aiottu siirtää museoitavaksi muualle. Kuvat: Tuija Mikkonen.

dentämään kansallisin tiedoin. Tietopankin avulla pyritään lisäämään teollisuusperinnön tuntemusta ja luomaan mahdollisuuksia tehokkaampaan jäsenmaiden väliseen yhteistyöhön sekä yhteisötasolla että yksittäisten henkilöiden välityksellä.

Casanelles on kuluvalle toimintakaudellaan korostanut toimialakohtaisten jaostojen tärkeyttä järjestön toiminnan pohjana. Tällä hetkellä toimivatkin aktiivisesti erityisesti tekstiili- ja kaivosjaostot. Japanin konferenssin pääteeman innoittamana Casanelles ehdotti, että perustettaisiin erityinen teollisuusperintömatkailuun keskittyvä jaosto. Suunnitteilla on myös työväenhistoriaan keskittyvä teemakokonaisuus, jota koordinoi Peter Ludvigsen Kööpenhaminasta.

TEOLLISUUSMATKAILU

Konferenssin pääteema teollisuusmatkailu ja sen sisältö sai ainakin minut pohtimaan, mistä itse asiassa on kysymys. Ensivaikutelma oli, että Japanissa teollisuusmatkailun pääpaino on toimivien teollisuusyritysten

toiminnan esittelyssä. Tätä kautta teollisuusmatkailu tukee luonnollisesti myös maan taloudellista kehitystä. Useat suuryritykset järjestävätkin säännöllisesti tutustumistilaisuuksia yleisölle, ja tällaisista Nagoyan lähistöllä sijaitsevista kohteista oli jopa painettu erillinen esitevihkonen. Konferenssiohjelmaan liittyi vierailuja toimiviin tuotantolaitoksiin, mutta myös teollisuusmuseoihin ja perinteisiä tuotantomenetelmiä käyttäviin pieniin tehtaisiin.

Useissa Euroopan maissa päähuomio teollisuusperintötoiminnassa on sen sijaan selkeästi keskittynyt teollisesta käytöstä pois jääneiden rakennusten ja teollisuusyhteisöjen museaaliseen ja kulttuurikäyttöön sekä näiden esittämiseen suurelle yleisölle. Teollisuusperintömatkailua hyödynnetäänkin meillä useiden paikkakuntien vetovoimaisuuden kohottamiseksi. Pieni taajama, jossa elämä on pyörinyt yhden tehtaan ympärillä, muuttuu dramaattisesti, kun tehdas suljetaan. Jäljelle jää niin henkistä kuin materiaalistakin tyhjyyttä, jota useissa tapauksissa pyritään täyttämään tuomalla matkailun avulla uutta elämää paikkakunnalle. Mies-

täni konferenssin teemaksi valittu teollisuusmatkailu kuvastaa sitä eroa, joka Japanin ja useiden Euroopan maiden teollisuuden kehityksessä ilmenee. Tuntuukin hieman hämmästyttävältä, että Euroopassa teollisuusyritykset eivät kiinnitä yhtä paljon huomiota teollisuusmatkailuun kuin Japanissa.

SAMA TEKNOLOGIA ERILAISSA SOSIAALISISSA KONTEKSTEISSA

TICCIH:in pitkäaikainen pääsihteeri Stuart B. Smith Britannian ja professori Toruhiko Mochizuki Japanista pitivät konferenssin pääpuheenvuorot. Smith esitti kuvakavalkadin maailman teollisuusperintökohteista ja ulkomuseoiden (*open air museums*) kehittämisestä ekomuseoiksi. Ekomuseolla tarkoitetaan aluetta, jossa teollisuusperintö muodostaa osan ympäristön yhteistä kulttuuriperintöä ja jossa yksittäiset teollisuusmuseot ja teollisuusperintökohteet ovat alkuperäisillä paikoillaan ja mahdollisimman pitkälle myös alkuperäisessä tilassaan. Paikallisten vapaaehtoisaktivistien panos on keskeinen tekijä ekomuseoiden menestyksessä. Malli muistuttaa siis meilläkin tuttua pitäjänmuseoiden toimintaa.

Smithiä teollisuusperinnössä viehätti erityisesti teknologia, joka eri maissa ja maanosissa on hyvin samanlaista. Hänen mielestään on mielenkiintoista tutustua japanilaiseen teollisuusperintöön juuri sen länsimaista tuttujen elementtien vuoksi. Sen sijaan Eusebi Casanelles, jolla on insinöörin koulutus, totesi paneelikeskustelussa, että teknologia sinänsä ei kiinnosta häntä, vaan nimenomaan sen erilaiset sovellutukset ja sosiaalinen konteksti, joka on kussakin tapauksessa ja kussakin maassa muotoutunut erilaiseksi. Teollisuusyhteisöt Japanissa ovat erilaisia kuin esimerkiksi Kataloniassa. Casanelles korostikin työläisten, yrittäjien ja yritysjohtajien historian sekä näiden paikallisten keskinäisten yhteyksien esilletuomista

teollisuusperintötyössä. Nämä seikat onkin esitetty selkeästi Casanelleksen johtamassa Katalonian teollisuusmuseoketjussa. Teollisuusperinnön viehäytys Casanelleksen mukaan nivoutuu kiinteästi tietyille paikkakunnalle tai alueelle tyypilliseen teollisuusperintöön, jota tulisikin korostaa tekemällä tästä perinnöstä alueen maamerkki.

NAGOYAN MALLI

Professori Toruhiko Mochizuki Taman yliopistosta esitteli omassa puheenvuorossaan ns. Nagoyan mallia. Nagoyan alueen salaisuus teollisuuden keskuksena ja tätä kautta myös teollisuusperinnön keskuksena perustuu hänen mukaansa kahteen keskeiseen tekijään. Ensinnäkin teknisesti vahva perusteollisuuden osuus, jonka eräänä ytimenä on ollut autoteollisuus, on tuottanut myös muuta korkean teknologian teollisuutta, kuten ilmailuteollisuutta ja IT-alan yrityksiä. Tätä alueen korkeata teknisen osaamisen tasoa tukee vahva tiedon klusteri. Alueella on useita tiedeyliopistoja, tutkimusinstituutteja ja museoita. Teollisuusmatkailu rakentuukin hänen käsityksensä mukaan näille kahdelle peruspilarille. Tämä näkemys tukee myös edellä esitettyä ajatusta, että toimivien yritysten osuus teollisuusmatkailussa on Japanissa merkittävä.

TEOLLISUUSRAUNIOISTA MAAMERKKEJÄ

Konferenssin työryhmien puheenvuoroista nousi esille Masaaki Okadan teollisuusraunioita käsittelevä esitelämä, jossa hän pohti teollisuusraunioiden arvoa teknologian historian perintönä, paikallisen kulttuurihistorian näkökulmasta ja maisema-arvojen kannalta. Teollisuusraunio voi olla hänen mielestään kaunis, jännittävä, vaikuttava tai viehättävä, mitä todistaa muun muassa

se, että eräs käytöstä poistettu rautatie toimii nuorison kohtaamispaikkana Japanissa. Okadan suorittaman tutkimuksen mukaan raunioita arvostetaan ja käytetään Japanissa. Hänen mukaansa teollisuusraunioita ei suinkaan tarvitsisi purkaa, vaan niistä voitaisiin luoda kulttuurihistoriallisia maamerkkejä paikkakunnalle.

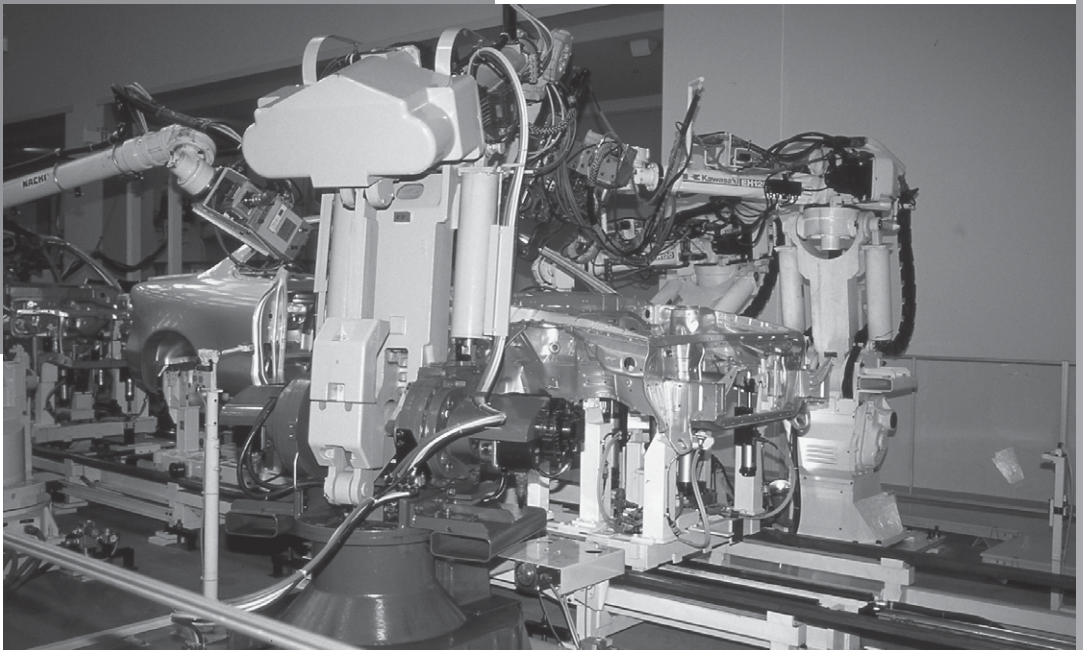
Muista puheenvuoroista mainittakoon virolaisen Heiki Ontonin esitelmä kuorirakenteisten Tallinnan lentokonehangareiden hankalasta restauroinnista ja Hiroyuki Amadon esitelmä puunuiton historiasta Japanissa, mikä suomalaisittain vaikutti sangen tutulta. Rautatieharrastus oli tässäkin kon-

ferenssissa runsaasti esillä. Eräs mielenkiintoinen työryhmä, joka käsitteli länsimaisen teknologian siirtoa Japaniin, jäi valitettavasti kansainvälisten vieraiden ulottumattomiin, sillä työryhmä oli japaninkielinen ilman tulkkausta. Suomalaisedustajat esittelivät Fiskarsin teollisuustajamaa matkailun näkökulmasta (Erkki Härö) sekä teollisuusarkkitehtuurin ja rakennusten välittämän imagon eroja Suomessa ja Ruotsissa (Tuija Mikkonen).

TOYOTA ON MUUTAKIN KUIN AUTO

Konferenssiin liittyvät vierailut ja opintoretket tutustuttivat vieraita mm. Shinkansenluotijunien korjauspajaan, Toyota-museoon, Tokonamen perinteiseen keramiikkateollisuuteen, SU-na-SATO:n viinietikkatehtaan ja -museoon, Yosamin radioasemaan (1929–93), jota on jopa visioitu maailmanperintökohteeksi, sekä Expo2005-maailmannäyttelyyn. Teollisuusperintökonferens-

Toyotan teollisuus- ja teknologiamuseossa esitettiin noin kymmenen metrin mittaisella kokoomalinjan pätkällä kuinka autoja valmistetaan robottien avulla. Kuva: Tuija Mikkonen.

Konferenssivieraat kävelevät noin puolen kilometrin mittaista rataa pitkin, jota käytettiin aikoinaan siirtämään rahtilotjia Kioton kanavien välillä. Korkeuserojen vuoksi oli edullisempaa siirtää lotjat leveäraiteista rataa pitkin kuin rakentaa tarvittavia sulkuja. Kuvassa edessä oikealla Japanin teollisuusperintöyhdistyksen puheenjohtaja Kenjiro Kawakami. Kuva: Tuija Mikkonen.

seihin lähes automaattisesti kuuluva, mutta aina omalla tavallaan viehättävä osuus, oli satamaristeily, joka tehtiin Japanin suurimman sataman alueella Nagoyassa. Risteily keskittyi kuitenkin enemmän japanilaiseen ruokailuperinteeseen ja karaoke-kulttuuriin kuin teollisuusperintöön. Tosin pidin japanilaiseen kulttuuriin tutustumista antoisana ja kokemisen arvoisena. Tällaisten kokemusten kautta voi oppia myös paremmin ymmärtämään maan historiaa. Varsinaisen konferenssin ja siihen kiinteästi liittyvien vierailujen jälkeen osa konferenssivieraista osallistui vielä Kiotoon suuntautuneeseen retkeen, jossa teollisuusperintökohteiden lisäksi tutustuttiin mm. temppelihin.

Toyota on maailmankuulu japanilainen automerkki, mutta teollinen toiminta alkoi Toyotan nimissä kuitenkin tekstiilitehtaan puitteissa, kun Sakichi Toyoda perusti vuonna 1911 automaattisen kutomon nykyisen Nagoyan alueelle. Autotuotanto tuli kuvaan mukaan vasta 1930-luvulla. Nagoyassa sijaitseva laaja Toyota-yhtiöiden perustama entisen tekstiilitehtaan tiloissa sijaitseva museo, Toyota Commemorative Museum of Industry and Technology, tarjosi katsauksen teollisuuden kehitykseen monista näkökulmista. Erityisesti tekstiiliteollisuuteen liittyvät keuhku- ja kutomakoneet antoivat monipuolisen kuvan teollisuudenalan kehityksestä. Lukuisat työpajat ja interaktiiviset toimintapisteet auttoivat museokävijää ymmärtämään eri tekniikoiden toimintaperiaatteet. Perinpohjainen museon opaskirja täydensi oivallisesti vierailua tarjoamalla yksityiskohtaista tietoa niin tekstiilien valmistuksesta kuin teräksen käsittelystä tai

autoista. Erityisesti autojen osalta nykytekniikka oli keskipisteessä. Autoteollisuutta esiteltiin mm. autojen kokoamislinjoja simuloivien robottiasemien avulla. Tällaisen linjan edessä saattoi kuvitella olevansa vierailulla autotehtaassa. Oikeaan autojen valmistukseen pääsee kuitenkin tutustumaan Nagoyan lähistöllä sijaitsevassa Toyotan kaupungissa toimivassa autotehtaassa. Samassa kaupungissa sijaitsee myös Toyotan varsinainen automuseo, Toyota Kuragaike Commemorative Hall.

Seuraava laajempi TICCIH-konferenssi pidetään syyskuussa 2006 Ternissä, Italiassa. Sitä ennen on kuitenkin luvassa useita muita kansainvälisiä teollisuusperintökonferensseja, mm. Espanjassa, Puolassa ja Chilessä.

LINKKEJÄ:

TICCIH:

<http://www.mnactec.com/TICCIH/>

Japan Industrial Archaeology Society:

<http://www.rioh.co.jp/net-messena/ACADEMIA/JIAS/>

TICCIH2005-konferenssi:

<http://www.congre.co.jp/TICCIH.ifitjapan2005/>

Shoji Ishidan kotisivu (paljon linkkejä):

<http://www.tcp-ip.or.jp/~ishida96>

Toyota Commemorative Museum of Industry and Technology:

<http://www.tcmiit.org/english/index.html>

Toyota Kaikan Exhibition Hall:

http://www.toyota.co.jp/en/about_toyota/facility/toyota_kaikan/

Nagoyan satama:

<http://www.port-of-nagoya.jp/english>

Tuija Mikkonen

tuija.mikkonen@luukku.com